

מטעמי תורת זילים

פרשת שלח לך – הצלם של האדם

המרגלים הניאו את לב ישראל בכך שסיפרו להם כי יושבי הארץ הם אנשים ענקים וחזקים שנאמר "וַיִּצְיָאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מְדוּתִים: וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עָנָק מִן הַנְּפִילִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים וְכֹן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם" (במדבר יג, לב – לו). **יהושע וכלב ענו ואמרו כי אין להם מה לחשוש מפני אותם עמי הארץ כי כבר "סר צלם מעליהם"** שנאמר "וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: אִם חָפֵץ בָּנוּ ה' וְהֵבִיא אֶתְנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אֶרֶץ אֲרָץ אֲשֶׁר הוּא זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: אֲדָּ בָהּ אֵל תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנֵנו הֵם סָר צֶלֶם מֵעַלֵיהֶם וְה' אֶתְנוּ אֶל תִּירָאֵם" (במדבר יד, ט – י).

ויש להבין, מה היתה כוונתם של יהושע וכלב באומרם לעם ישראל שאין להם מה ליירא מפני יושבי הארץ כי 'סר צלם' מעליהם?

צלם הַגִּלְדִּי מגיע בשעת העיבור ונמצא מעל ראשו של האדם

טרם התחלת העיבור (ליקוטי מהרצ"א למחבר 'בני יששכר' פרשת תולדות אות מט ד"ה יונתן) שולח הקב"ה מלאך אחד הממונה על הנפשות ומביא נפש אחת, כדי שתיכנס בטיפה שעתידה להיות בנין גופה. אז הוא מצוה גם על מלאך הממונה על 'אוצר הצלמים' להוליד שם את אותה הנפש כדי שתבחר לה צלם כרצונה – ארוך או קצר, שלם או בעל מום, חלש או גבור, יפה או מכוער וכיוצא בזה (ראה גמי ראש השנה דף יא ע"א ורש"י שם ד"ה לדעתך). ומראה הצלם שיינתן לה אז יהיה כפרצוף הַגִּלְדִּי שעתיד להיוולד מהזיווג הזה (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים את האדם). אחר כך הנפש הזאת מתלבשת בצלם שבחרה ויורדת לעולם השפל (חסד לאברהם לר' אברהם אזולאי מעין רביעי נהר יא ד"ה דע כאשר האדם וד"ה ואחר שבחרה) **יחד עם צלמה** (זוהר פרשת תזריע דף מג ע"א ד"ה כדן רוחא). מטעם זה אמרו רבותינו שכל מעשי בראשית נבראו לדעתך (ראה גמי ראש השנה דף יא ע"א ורש"י שם ד"ה לדעתך) כי כל נפש בוחרת את הצלם שלה (חסד לאברהם לר' אברהם אזולאי מעין רביעי נהר יא ד"ה והבחירה נתונה בידו).

התחלת ההתבוננות לזיווג עושה מיד פעולה למעלה, ואז הצלם יורד (וימחר אברהם לר' אברהם פאלגיי מערכת ז אות מד) ומקדים להימצא בשעת הזיווג על מנת לקיים את הַגִּלְדִּי שעתיד להיווצר. ועד שלא שולח ה' יתברך את הצלם לא יכול הַגִּלְדִּי להיברא שנאמר "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ" (בראשית א, כז) (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים את האדם וד"ה והאי צלם) **כלומר בצלם הראוי לאותו האדם** (מקדש מלך על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים). **צלם זה ממתין באותה שעה למעלה מראשו של האדם** (ליקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשת ויחי ד"ה ראובן גי גרון) **ואז על פי צווי ה'** (עפ"י זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים את האדם) **הנפש פושטת מעליה את אותו הצלם שהתלבשה בו ונכנסת ערומה לתוך מעי האישה, ואילו הצלם עולה על ראש המעוברת** (חסד לאברהם לר' אברהם אזולאי מעין רביעי נהר יא ד"ה דע כאשר האדם וד"ה ואחר שבחרה) **ושם עומד וממתין שייצא הַגִּלְדִּי לעולם** (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה והוא צלם), **ואחרי שייצא יעמוד על ראשו של הנוול** (חסד לאברהם לר' אברהם אזולאי מעין רביעי נהר יא ד"ה דע כאשר האדם וד"ה ואחר שבחרה).

אדם שיש לו רשות (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים את האדם) **וזכות אבות, יכול לראות את הצלם הזה** (נצוצי אורות להחיד"א על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב אות א מגורי האר"י ז"ל), **הנמצא למעלה מראשו** (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים את האדם, ליקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשת ויחי ד"ה ראובן גי גרון) **באותה שעה שאשתו צריכה להתעבר** (נצוצי אורות להחיד"א על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב אות א מגורי האר"י ז"ל) **ויראה את מראהו כדוגמת הַגִּלְדִּי שעתיד להיבראות** (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה ויברא אלקים את האדם, ליקוטי תורה להאר"י ז"ל פרשת ויחי ד"ה ראובן גי גרון). **על ידי הצלם הזה מתגדלים ומתמתחים אבריו של העובר במעי אמו לכאן ולכאן** (ספר הליקוטים להאר"י ז"ל על קהלת ד"ה ואלו הם אותם) **והגוף מצייר את ציור הצלם, אשר מתגלם אז בבטן במשך אותם ארבעים יום של יצירת הַגִּלְדִּי. אין לגוף כוח לצייר ציור לעובר אלא כפי ציור הצלם שלו** (יאר החמה על זוהר פרשת תזריע דף מג ע"א ד"ה ית"ח בשעתא גומרי מהרמ"ק) **כך שרושם פרצופו של הַגִּלְדִּי יהיה תמיד כפי החקוק ורשום בצלם** (ביאור ידמשק אליעזר על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב).

זולת הנשמה הנתונה בגוף האדם, הרי שהצלם הוא ענין בפני עצמו (ליקוטי מהרצ"א למחבר 'בני יששכר' פרשת תולדות אות מט ד"ה יונתן) **המהווה ממוצע בין הגוף והנשמה** (עץ חיים להאר"י ז"ל שער כו פרק א), **ומחבר את שניהם יחדיו** (יד יהודה על מאמר חקור דין להרמ"ע מפאנו חלק ד פרק יד אות ד) **ודומה לשניהם** (עץ חיים להאר"י ז"ל שער כו פרק א). **ובאמצעותו של הצלם הנשמה מתלבשת בגוף** (עץ חיים להאר"י ז"ל שער כו פרק א), **והצלם מצדו מקיים את הגוף הגס. וכל זה לפי שאי אפשר שיתחברו שני הפכים של הגוף והנשמה אלא על ידי אמצעי רוחני** (יעבודת הקודש חלק א פרק יח ד"ה ולפיכך נעשה אדם בצלמנו), **אשר מחבר את כל שלשת החלקים של הנפש רוח ונשמה שבאדם אל הגוף החומרי, מכוח היותו שקול כשלושתם** (שם משמואל שנת תרע"א פרשת תזריע דף רט טור ב' ד"ה ונראה דהנה' בשם אביו) **וכולל רוחני וגשמי** (שם משמואל פרשת אמור שנת תרע"ה דף שכב טור א ד"ה ונראה דהנה' בשם אביו).

הצלם מלווה את האדם כל חייו ושומרו מפני המזיקים

באמצעות הצלם שהוא הלבוש לנשמה (יראשית חכמה לר' אליהו די ידאש שער האהבה פרק ה ד"ה עוד איפשר לפרש) **אדם הולך בעולם הזה שנאמר "אֲדָּ בְּצֶלְמִי יִתְהַלֵּךְ אִישׁ" (תהלים ז, ז) (זוהר פרשת תזריע דף מג ע"א ד"ה כדן רוחא נחת) ובו והוא מתרבה** (זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה והוא צלם אדם) **ומתגדל כל ימיו עד שמגיע עתו ללכת אל בית עולמו** (ליקוטי מהרצ"א לבעל בני יששכר פרשת תולדות אות מט ד"ה יונתן). **וכיון שהצלם מקיים את האדם בעולם הזה כל ימי חייו** (זוהר פרשת תזריע דף מג ע"א ד"ה כדן רוחא נחת) **לכן הוא עיקר בריאתו של האדם, 'חלק אלוך ממעל' שהכליון לא שולט בו** (הרמ"ד וואלי תלמיד חבר להרמח"ל בראשית פרק א ד"ה ויברא אלקים את האדם בצלמו). **ועליו אמרו רבותינו "חביב אדם שנברא בצלם"** (פרקי אבות ג, יד) (יראשית חכמה שער האהבה פרק ה ד"ה עוד איפשר לפרש) **וכן אמרו "חֲבִיבָה יִתְרָה נֹדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם שְׁנֵאָמַר "כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" (בראשית ט) (פרקי אבות ג, יד).**

הצלם הוא מלבוש לנשמה השומר עליה מפני 'החיצונים' (יספר הליקוטים) להאריי ז"ל על שיר השירים ד"ה נמצא כי הצלם) ומפני כוחות הטומאה, שלא יבואו באדם כל זמן שהוא קיים (ישם משמואל) פרשת פינחס שנת תרע"ה דף שסח טור ב ד"ה והנה עוד בזה"ק). ואי אפשר לאדם לילך בתוך המזיקים והשדים הנמצאים בכל מקום בעולם, אלא על ידי הצלם שהוא המלבוש האלוקי המלביש לנפש רוח ונשמה (יחסד לאברהם) מעין שני נהר נב ד"ה דע שהאדם). ולעמו נעשה האדם פטרוני ומושל גם על כל הבהמות והחיות ומתקיים בו "וימוֹרְאֶכֶם וְחַתְתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם כְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל דְּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנָו" (בראשית ט, ב) כי הטביע ה' בלב הנבראים מורא מפני 'צלם אלקים' (באר מים חיים) פרשת נח ד"ה או יאמר כי בצלם אלקים) שעל פניו של האדם (האלשיך הקדוש) בראשית ט, א ד"ה אמנם לזה נשית לב). זה הטעם שכאשר ראובן רצה להציל את יוסף מידי שאר אחיו הוא הציע להשליכו לתוך בור אף שהיו בו נחשים ועקרבים (ראה רש"י בראשית לו, כד), כי ידע שהם לא יזיקו לו מחמת 'צלם אלקים' המתוקן שבו (שתי ידות) על התורה לר' אברהם חוקני פרשת וישב דף כה ע"ב טור א ד"ה ולי"נ לפרש שראובן).

אמנם אדם יכול על ידי מעשיו להשחית את 'צלם אלקים' שעל פניו (האלשיך הקדוש) בראשית ו, ה ד"ה אחר אומר) כך שלא יאיר בו (ישם משמואל) לר' שמואל ברשטיין פרשת בחוקותי שנת תרע"ה דף שעד ד"ה ואלוך אתכם קוממיות) שנאמר "מִשְׁחַת מְאִישׁ מֵרָאֵהוּ וְתֹאֲרוּ מִבְּנֵי אָדָם" (ישעיה נב, יד) (האלשיך הקדוש) בראשית ט, א ד"ה אמנם לזה נשית לב) וכפי שאמר ה' לקין לאחר שחטא ואיבד את צלם אלקים "וְלָמָּה נָפְלוּ פְּנֵיךָ" (בראשית, ו) (האלשיך הקדוש) בראשית ד, ה ד"ה והנה היה ראוי. במצב זה גם החיות נעשות שולטות על האדם (האלשיך הקדוש) בראשית ו, ה ד"ה אחר אומר, וימהר אברהם מערכת הצד"י דף קסד אות קמט) ויש להם רשות להזיקו (שתי ידות) על התורה פרשת וישב דף כה ע"ב טור א ד"ה ולי"נ לפרש שראובן). לכן נאמר "וְאֵף אֶת דְּמָכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיָּד כָּל חַיָּה אֲדַרְשְׁנֶנּוּ" (בראשית ט, ה), כלומר כיון שהאדם חטא במעשיו וקלקל והשחית את 'צלם אלקים', אז לא נבצר מהחיה לשלוט בו. לכן "אֲדַרְשְׁנֶנּוּ" ואתבע מהאדם עצמו את דמו, כי הוא גרם במעשיו שמיתתו תהיה על ידי ה' חַיָּה" (האלשיך הקדוש) בראשית ו, ה ד"ה אחר אומר).

הצלם של האדם קדוש וצריך לשמור אותו בקדושתו וטהרתו

הדרת פניו של האדם הם מחמת הצלם (ראשית חכמה) שער האהבה פרק ה ד"ה עוד איפשר לפרש) שמשפיע על זיו פניו וצורתו (עפ"י אמרי נועם פרשת בהעלותך ד"ה כי כתיב חכמת אדם). לכן אסור לאדם לנעוץ, כי על ידי הנעוץ משתנה פניו שהם 'צלם אלקים' והוא נותן חלילה שליטה לסטרא אחרא (מדרש אליהו) למחבר 'שבט מוסרי' פרשת לך לך דף יז ע"ב ד"ה מאמר שם ויאמר אברהם). וכנגד 'צלם האלקים' שבאדם אמרו רבותינו כי "הסוטר לועז של ישראל כאילו סוטר לועז של שכניה" (ראה גמ' סנהדרין דף נח ע"ב בשם ר' חנינא) (ישם משמואל) פרשת בא שנת תרע"ד דף קלב ד"ה והנה אם ישראל). וזה גם הטעם שאין רשות לאדם לעשות רושם של שריטה וכתובת קעקע בגופו כפי שנאמר "וְיִשְׁרָט לְפָנָיו לֹא יִתְּנֶנּוּ בְּשִׁרְכָם וּבְתִבְתֵּיכֶם קַעֲקַע לֹא יִתְּנֶנּוּ בְּכֶם אֲנִי ה'" (בראשית יט, כח), כי האדם נברא כדוגמא של מעלה בצלם אלקים ובמעשים אלו הוא כאילו נוגע באיקונו של המלך (מדרש אליהו) למחבר 'שבט מוסרי' פרשת קדושים דף קכב ע"ב ד"ה ושרט לנפש לא נתנו) שהוא כביכול 'דמות של מעלה' (להרחבה על גנות פגם מדת הכעס ראה מאמריו לפרשת שמיי – פגם מדת הכעס).

זה גם הסיבה שנאסר לשפוך דמים כפי שנאמר "שִׁפְךָ דַם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ כִּי בְּצַלְמֵ אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" (בראשית ט, ו), כלומר שאם אדם חלילה רוצח אז הוא פוגם ב'צַלְמֵ אֱלֹקִים' וממעט את הצלם והדמות (הקדמה לספר 'סמיכת חכמים' לר' נפתלי כ"ך דף מ ע"ב טור א ד"ה אבל אם נאמר), ואין זה ראוי להשחית להשמיד ולאבד צלם נכבד כמוהו (נשמת חיים) לר' מנשה בן ישראל מאמר ראשון פרק חמישי ד"ה נח מצא חן) והוא כמרים יד בדיוקנו של המלך (תפארת יהונתן) לר' יהונתן אייבשיץ בראשית ט, ו ד"ה שופך דם האדם). ורמז לכך הוא הדיבר הראשון בלוח הימני של לוחות הברית "אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ" (שמות כ, ב) הנמצא כנגד הדיבר הראשון בלוח השמאלי של לוחות הברית "לֹא תִרְצַח" (שמות כ, יט), כי מי שרוצח אדם ממעט את הדמות שנעשית בצלם אלקים (יעיר מקלטי על טעמי המצוות פרשת יתרו אות לד). וזה הטעם שלא נאסר לשחוט בעלי חיים כי אין להם 'צלם אלקים' כמו לאדם (תפארת יהונתן) לר' יהונתן אייבשיץ בראשית ט, ו ד"ה 'שופך דם האדם' ועיי"ש).

ואמרו רבותינו ש"כל המלבין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים" (ראה גמ' בבא מציעא דף נח ע"ב). והטעם שהחמירו בהלבנת פנים ואמרו שהוא כמו רצח אף שהאדם לא הוציא נפש ממש (האלשיך הקדוש) בראשית ט, ו ד"ה ולא עוד), כי כאשר אדם מלבין פני חברו אז הולך לו סומק הפנים ובא חיוורון מחמת הבושה ונשפך דמו בתוכו (ידעת חכמה) שער התשובה פרק עשרים ושלושה ד"ה המלבין פני חברו). ונמצא בזה שהוא פגם כמו רוצח (האלשיך הקדוש) בראשית ט, ו ד"ה ולא עוד) 'בצלם אלקים' אשר על פני האדם (ידעת חכמה) שער התשובה פרק עשרים ושלושה ד"ה המלבין פני חברו). לכן כל אדם ילבש חרדה לא לזלזל בחברו, כי הוא עשוי ב'צלם אלקים' והרי הוא כמוזלזל כלפי מעלה. וכן אם הוא שונא את חברו הרי הוא כשונא את 'צלם אלקים' שבו. ודברים אלו עומדים ברומו של עולם על שיצר הקב"ה את האדם בצלמו (ידברים אחדים להחיד"א דרוש יא לשבת כלה ד"ה 'הדרן למה שפירשו' וד"ה 'ימי שיש לו לבי' ועיי"ש).

לישראל יש צלם קדוש ולגוי צלם טמא ואין לערבב ביניהם

הצלם שהוא הלבוש הרוחני של האדם, קיים אצל עם ישראל וגם אצל הגוים (יחסד לאברהם) לר' אברהם אזולאי מעין שני נהר נב) אלא שהצלם של ישראל הוא קדוש (וזהו פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה אבל ישראל קדישין, וזהו פרשת ויחי דף רכ ע"ב ד"ה תא חזי מה בין ישראל לעמין, 'ילקוט ראובני בראשית א, כו ד"ה 'בשעתא דזיווגא אשתכחי' בשם ספרו של שלמה המלך) ובא ממקום קדוש, ואילו הצלם של הגוים הוא ממינים הרעים (וזהו פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה אבל ישראל קדישין) מצד הטומאה (וזהו פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה אבל ישראל קדישין, וזהו פרשת ויחי דף רכ ע"ב ד"ה תא חזי מה בין ישראל לעמין, 'ילקוט ראובני' לר' אברהם ראובן כהן סופר בראשית א, כו ד"ה 'בשעתא דזיווגא אשתכחי' בשם ספרו של שלמה המלך) הנמצאת בתוכם. לכן צריך כל איש ישראלי להיזהר מאוד לא לערבב את הצלם הקדוש שלו עם הצלם הטמא של הגוי (וזהו פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה אבל ישראל קדישין).

מטעם זה אסור לאיש ישראל להתייחד עם גויה אף על פי שהיא לא מתעברת ממנו, כי על ידי מעשה זה גורם לערב את צלמו הקדוש עם הצלם הטמא שלה. ואם חלילה הגויה גם התעברה ממנו אזי ממש עירב את נשמתו בנשמתה (יאור החמה) על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה 'יעל דא לא לבעי מהרמ"ק). אמנם אם קודם לכן הגויה תתגייר כדת, אז כבר באותה שעה שהתגיירה הצלם הטמא שהיה אצלה מצד הטומאה והעבודה זרה שב למקומו, ונחה עליה רוח ה' ניצוץ מנשמת אב המון, והיא מקבלת 'צלם אלקים' קדוש (שמצודת דוד' על טעמי המצוות להרד"ב מצוה יז). וכן הוא אצל כל הגרים, והואיל והם יצאו מן הטומאה ובאו לקדושת ישראל אזי בזה פשטו את עור הטומאה מעליהם ולבשו עור טהרה ושב צלמם להיות 'צלם אלקים' ככל ישראל (יספר הקנה' בפרק 'ענין יראת המקום' ד"ה א"ל הואיל ויצא מטומאתו).

וכן יזהר ישראל לא להסתפר אצל גוי (דבר בעתו לר' ששון בן מרדכי שנודך בחלק ליום ששי ד"ה עוד אמרו אמר) **שתערו היא 'חרב טמאה' ואין להעבירו על ראש שהוא קודש** (יפה ללב לר' יצחק פלאגי חלק ג סימן קנו אות א לפי מנהג המקובלים). **וכל המסתפר על ידו הרי הוא מערב את צלם ישראל הקדוש** (נהגות מהרח"ו) על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב אות א, 'קרני אורי' פירוש על זוהר למחבר 'יסוד ושורש העבודה' על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה 'לאתערבא' בשם האר"י ז"ל, 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח בשם כתבי האר"י ז"ל) **שהוא מצד שם 'אלקים'** (דבר בעתו לר' ששון בן מרדכי שנודך בחלק ליום ששי ד"ה עוד אמרו אמר) **עם צלם הגוי הטמא** (נהגות מהרח"ו) על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב אות א, 'קרני אורי' לבעל 'יסוד ושורש העבודה' על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה 'לאתערבא' בשם האר"י ז"ל, ספר 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח בשם כתבי האר"י ז"ל) **שהוא מצד 'אלהים אחרים'**. **ורמז לכך בפסוק "לְרַשֵׁעַ אֶמְרַ אֱלֹקִים מִה לֵךְ לְסַפֵּר חֲקָי" (תהלים ג, טז), שנאמר דווקא שם "אֱלֹהִים" בענין התספורת, בכדי להזהיר שלא לערב 'צלם אלקים' שעל ישראל עם הצלם של גוי** (דבר בעתו לר' ששון בן מרדכי שנודך בחלק ליום ששי ד"ה עוד אמרו אמר).

ובמקום שאין סֵפֶר ישראל אלא רק גוי, כמו שהיה אצל מרדכי היהודי שלא היה סֵפֶר אחר לבד מהמן הרשע כי אסתר החביאה את כל בעלי אומנויות התספורת (ראה גמי מגילה דף טז ע"א) **על מנת שרק המן יספר את מרדכי** (ספר 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח), **אזי האדם יכוון בשעת תגלחת הראש** (ספר 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח בשם כתבי האר"י ז"ל) **את שם 'אלקים' בריבוע כך: א – אל – אלה – אלהים** (דבר בעתו לר' ששון מרדכי שנודך בחלק ליום ששי ד"ה עוד אמרו אמר, 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח בשם כתבי האר"י ז"ל) **ויאמר את הפסוק "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצַלְם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ" (בראשית א, כז) ויכוון בשני שמות 'אלקים' שבפסוק כשהם 'בריבוע'** (ספר 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח בשם כתבי האר"י ז"ל). **וכן יכוון שלא יתערב הצלם שלו בצלם הגוי** (דבר בעתו לר' ששון מרדכי שנודך בחלק ליום ששי ד"ה עוד אמרו אמר) – **ובזה לא ימיש מעליו ומעל פניו 'צלם אלקים'** (ספר 'סגולות ישראל' בחלק 'השמטות והוספות' למערכת ג' אות ג ערך גילוח בשם כתבי האר"י ז"ל).

לפי הצלם בליל 'הושענא רבא' יודע האדם אם יחיה אותה שנה

דינו של כל אדם נגזר ביום ראש השנה ונחתם לאחר עשרה ימים ביום הכיפורים. ואז מיום הכיפורים ועד ליום הושענא רבא נמסרים הפתקים של הגזירות בידי השלוחים, על מנת לפעול את הדין והמשפט על ידם. **ואף על פי שנמסרים אז הפתקים בידם, לא ניתן להם רשות לפעול את המשפט והעונש הכתוב בפתקים עד שיגיע יום שמיני עצרת, כדי לתת עוד זמן לחוטאים לשוב בתשובה ביום האחרון שבו מקיימים את מצות הלולב והסוכה, הוא יום הושענא רבא.** אם החוטאים שבים אז בתשובה יקרעו את גזר דינם ויחזרו לקחת את הפתקים מהשלוחים, אחרת אין להם מאז ואילך עוד תקנה בתשובה (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי חג הסוכות דרוש ו ד"ה והוא דרוש ליל הו"ה).

ובכדי להורות לאדם שאכן נגזר עליו (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי חג הסוכות דרוש ו, 'לקוטי השי"ס' לגורי האר"י ז"ל מסכת אבות ד"ה 'שוב יום אחד לפני מיתתך' מהאר"י ז"ל) **מיתה באותה השנה** (רמב"ם במדבר יד, ט ד"ה אבל יתכן שירמז) **וכך לעוררו לחזור בתשובה** (אור החמה' פרשת ויחי דף כ ע"א ד"ה 'תשובה בעיא לאסתלקא' מהרמ"ק), **עשה הקב"ה שהצלם שהוא גם צל של האדם** (חסד לאברהם' מעין רביעי נהר יא ד"ה ואחר שבתרה לה), **מסתלק ממנו בליל הושענא רבא** (זוהר פרשת תרומה דף קמב ע"א ד"ה בלילא בתראה, ישער הכוונות' דרושי חג הסוכות דרוש ו, 'לקוטי השי"ס' לגורי האר"י ז"ל מסכת אבות ד"ה 'שוב יום אחד לפני מיתתך' מהאר"י ז"ל) **תכף אחר חצות** (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי חג הסוכות דרוש ו ד"ה והוא דרוש ליל הו"ה, 'ירד חכמה' לר' יהודה ליב פוחוביצר נתיב רביעי אות יז ד"ה 'ידע ולהבין הדבר מהו' מהאר"י ז"ל) **על ידי ממונה אחד שיוודע עם אלפי ורבבות מלאכים, ונוטל את הצל הזה של כל אחד ואחד מאותם אלו שנגזר עליהם מיתה** (זוהר פרשת תרומה דף קמב ע"ב ד"ה וחד ממנא סרכא).

לכן כשאדם מביט בצלו בליל היום האחרון של חג הסוכות ורואה אותו שלם זה סימן שלא נגזר עליו מיתה בראש השנה (השמטות הזוהר' חלק א סימן כד דף רנז ע"ב ד"ה ותא חזי הכי אוליפנא). **ורמז לכך בפסוק "אֵךְ בְּצֵלְךָ יִתְהַלֵּךְ אִישׁ" (תהלים טז, ז), שהתיבה "אֵךְ" בגמטריא עשרים ואחד כנגד 'יום הושענא רבא' שחל כ"א ימים בתוך חודש תשרי. והכוונה לרמוז שהאדם יוכל לראות אז האם יש לו "צֵלְךָ" והוא "יִתְהַלֵּךְ אִישׁ" במשך אותה השנה, כי כל זמן שיש לאדם 'צלם אלקים' הוא מתהלך בעולם הזה (ארץ החיים) על התהלים מזמור לט, ז). ולכן סמוך לפני הפסוק זה נאמר "כָּל אִדָּם יִצָּב סֵלְהָ" (תהלים ט, ו) לומר שאם צלם האדם נראה ב'הושענא רבא' בשיעור קומתו מראשו ועד רגליו כשהוא מהלך כדרך אז בוודאי הגמור שהוא "יִצָּב סֵלְהָ" כל אותה השנה (וישכם אברהם' לר' אברהם פאלאגי פרק לט דף קנו על הפסוק 'אֵךְ בְּצֵלְךָ יִתְהַלֵּךְ אִישׁ'). **אך אם חלילה רואה האדם כי הצל שלו הסתלק ממנו באותו הלילה, זה סימן שיעבור עליו כוס של מיתה. וכן אפילו אם צלמו רק נראה גרוע גם אז יעברו עליו חולאים וחלישות גדולה** (זוהר פרשת ויחי דף ק ע"א ד"ה וכדין צולמין אתעברו).**

ולזה כיוונו יהושע וכלב כאשר אמרו לישראל "וַיֵּאָמְרוּ אֶל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאֲרֶזְךָ כִּי לַחֲמִנּוּ הֵם סֵר צֵלְם מֵעֲלֵיהֶם וְה' אֶתְנֶנּוּ אֶל תִּירְאֵם" (במדבר יד, ט), וכוונתם לרמוז למה שנודע כי בליל הושענא רבא לא יהיה צל לראש האדם אשר ימות באותה שנה (פירושי רבינו אפרים' פרשת שלח לך על הפסוק 'סר צלם', ספר 'ציוני' פרשת שלח לך על הפסוק 'סר צלם מעליהם' ד"ה אמנם יתכן), **ונרמז בתיבות "צֵלְם מֵעֲלֵיהֶם" שהוא בגמטריא 'שנה' (פירוש 'הרוקח על התורה' פרשת שלח לך פרק יד, ט ד"ה לחמנו הם). והם רצו לומר כי כבר נגזרה מיתה על עמי הארץ שחיו בארץ ישראל** (פירושי רבינו אפרים' פרשת שלח לך על הפסוק 'סר צלם', ספר 'ציוני' פרשת שלח לך על הפסוק 'סר צלם מעליהם' ד"ה אמנם יתכן), **היות והם לא ראו את צל צוואריהם ביום הושענא רבא שהרי "סֵר צֵלְם מֵעֲלֵיהֶם" (לפנענ רזא' פרשת שלח לך ד"ה סר צלם). ומכל מקום, אין הצל של הגוים כמו של ישראל כי הצל של הגוים בטומאה ושל ישראל בקדושה** (יעמק המלך' שער א פרק ארבעים ושלושה ד"ה ואלו הגו' שמות יחד, 'ילקוט ראובני' פרשת שלח לך יד, ט ד"ה 'כמו שיש צל בקדושה' בשם עמק המלך).

ובני האדם היו נוהגים בעבר לצאת ולראות את הצל שלהם לאורה של הלבנה הזורחת לאחר חצות לילה של ליל הושענא רבא (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי חג הסוכות דרוש ו ד"ה 'יהוא דרוש ליל הו"ה'). בשעה שהלבנה מתוקנת ומאירה (זוהר פרשת ויחי דף רכ ע"א ד"ה ואי ידוי פנימו) ואין שום ענן בשמים (אור החמה) על זוהר פרשת ויחי דף כ ע"א ד"ה 'יוגיפה לא מסאב' מהאר"י). **והיו יוצאים כשהם כרוכים בסדין למקום אור הלבנה, ושם פושטים מעליהם את הסדין ונשארים ערומים. אז היו פושטים אבריהם ואצבעותיהם לאור הלבנה, ואם היו מוצאים אותם שלמים טוב הוא. ואם היה חסר צל ראשם זה סימן על נפשם, ואם חסר צל ידיהם הימניות זה סימן על בניהם, ובידיהם השמאליות זה סימן על בנותיהם. ולא היו מסתכלים על צל האדם ממש כי העומד לאור הלבנה אי אפשר שלא יהיה לו צל, אלא על הצל של הצל הנקרא 'בְּבוּאָה דְּבְבוּאָה' (כ"פ החיים' לר' יעקב חיים סופר חלק אורח חיים סימן תרסד אות יט). והיה מעשה באדם אחד שהסתכל לאור הלבנה בליל הושענא רבא וראה שאין לו צל. אז הוא מיד התפלל ונכה ושב בתשובה** (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי חג הסוכות דרוש ו ד"ה 'יהוא דרוש ליל הו"ה' מספר רקנאטי) **עד שניחם ה' על הרעה, וכבר באותו הלילה** (רקנאטי' על התורה פרשת שלח לך ד"ה סר צלם) **חזר לו 'הצלם' למקומו והוא ראה את צלו** (ישער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי חג הסוכות דרוש ו ד"ה 'יהוא דרוש ליל הו"ה' מספר רקנאטי) **וניצל מרעתו** (רקנאטי' על התורה פרשת שלח לך ד"ה סר צלם).

בדיקת הצל בהושענא רבא היתה כאשר כוכב לבנה היה שולט באותו הלילה (ספר 'ציוני' פרשת שלח לך ד"ה 'הגיה שמעתי ממקובלים' בשם המקובלים) **ובשעה מיוחדת שהוא משמש בה** (לכף החיים' לר' יעקב חיים סופר חלק אורח חיים סימן תרסד אות יט) **שהיא שעה שהיתה ידועה להם בעבר**. וגם היה צריך להיות הצל של האדם כמדתו של האדם ממש ולא ארוך ממנו שאז אין כוח באותו הצל. ואין אתנו היום היודע עד מה (אור החמה' על זוהר פרשת ויחי דף כ ע"א ד"ה 'כד נהרא סיהרא' מהרמ"ק). **וראוי לא לנהוג היום את בדיקת ראיית הצל אל מול הלבנה בליל הושענא רבא** (ירוח חיים' לר' חיים פלאגי חלק אורח חיים סימן תרסד בשם האבודרהם) **כי רבים לא מבינים את העניין הזה על בוריו, וטוב יותר להיות תמים ולא לחקור את העתידות** (הרמ"א על שו"ע סימן תרסד סעיף א) (וראה עוד פרטים על צורות הצל הנראה בלילה הזה בזוהר פרשת ויחי דף רכ ע"א ד"ה ובספרי קדמאי ד"ה ואל ידוי פגמו, 'אור החמה' על זוהר פרשת ויחי דף כ ע"א ד"ה 'גופיה לא מסאב' מהרא"י, 'אור החמה' על זוהר פרשת תזריע דף מג ע"א ד"ה 'ובספרא דחרישין' מהרמ"ק, ספר 'ציוני' פרשת שלח לך ד"ה 'צפיהית בדבשי' ואכמ"ל בזה).

הצלם מסתלק מהאדם שלושים יום לפני פטירתו מהעולם

לאחר יום הושענא רבא חוזר הצלם שהסתלק מהאדם באותו הלילה, כי בלעדיו הוא לא יכול להתקיים שנאמר "אֵךְ בְּצֶלֶם תִּהְיֶה אִישׁ" (תהלים לט, ז) (ישער הכוונות' דרשי חג הסוכות דרוש ו, 'לקוטי הש"ס' לגורי האר"י ז"ל מסכת אבות ד"ה) **ואז באותה השנה שלושים יום לפני פטירתו שוב יסתלק ממנו הצלם** (זוהר פרשת ויחי דף רז ע"ב ד"ה 'יתא כל אינון' וראה שם מעשה בזה עם ר' יצחק, 'ישער הכוונות' דרשי חג הסוכות דרוש ו, 'לקוטי הש"ס' לגורי האר"י ז"ל מסכת אבות ד"ה 'שוב יום אחד לפני מיתתך' מהרא"י ז"ל). **ואז באותה השנה שלושים יום לפני פטירתו** אות יז ד"ה ודע להבין הדבר מהו, **אך הפעם לגמרי. ומאז חיות האדם תלך ותתמעט מיום ליום עד יום מותו** (ישער הכוונות' דרשי חג הסוכות דרוש ו, 'לקוטי הש"ס' לגורי האר"י ז"ל מסכת אבות ד"ה 'שוב יום אחד לפני מיתתך' מהרא"י ז"ל).

כל זמן שצלם האדם לא מסתלק ממנו הוא מתהלך בעולם הזה ורוחו קיימת ואם עובר ממנו הצלם גם הוא עובר מן העולם שנאמר "כִּי צֶלֶם יִמְיָנוּ עָלֵי אֶרֶץ" (איוב ח, ט) (זוהר פרשת ויחי דף רז סוף ע"ב ד"ה 'דחא כרוזא'). **ידיעת הסתלקות הצלם שלושים יום קודם הפטירה משוללת מבני האדם, אך הצדיקים מרגישים ויודעים את הדבר הרוחני הזה** (אור החיים הקדוש' בראשית מז, כט ד"ה 'וקרבו ימין') ועל ידי כך יודעים את מיתתם (מעשה רוקח' לר' אלעזר רוקח פרשת חקת דף לד ע"ב טור א ד"ה 'ויבאל כל העדה') **ויכולים להבחין על עצמם בחוסר צלם לא רק לאור הלבנה אלא אף על הכותל בשעת תפילתם** (עפ"י מעשה עם ר' יצחק בזוהר פרשת ויחי דף רז ע"ב ד"ה 'אמר ליה מנין לך' עיי"ש). וזה נרמז בפסוק "הֲנָה עֵין ה' אֶל יִרְאֵיו לְמַיְחָלִים לְחֻסְדּוֹ: לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם" (תהלים לג, יח – יט), כלומר שה' נותן לצדיקים לראות את צלם בכותל ולידע אם סר צלם, כדי שיחזרו בתשובה ויתפללו ועל ידי כך "לְהַצִּיל מִמָּוֶת נַפְשָׁם" (לכך אריה' לר' יהודה אריה לייב האשקי פרשת תולדות אות יט ד"ה ולפי זה נראה ל').

כך היה עם יעקב אבינו שידע והבחין כי העבירו ממנו את הצלם שלו ומחמת כן קרא לבנו יוסף והשיבע אותו על קבורתו שנאמר "וַיִּקְרְבוּ יָמָיו וַיִּשְׁאַל לָמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְאֵתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת רַגְלֵי וְעֲשֵׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמְתָּ אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם" (בראשית מז, כט) (אור החיים הקדוש' בראשית מז, כט ד"ה 'וקרבו ימיו'). **וכן היה עם משה רבינו, לכן הוא בעצמו כתב בדמע את התיבות "וימת שם משה עבד ה' בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי ה'" (דברים לד, ה), כי ראה שהסתלק הצלם שלו והרי כאילו הוא כבר כמת** (ספר הליקוטי' להאר"י ז"ל פרשת זאת הברכה סימן לד ימת שם משה, 'אור החמה' על זוהר פרשת אמור דף קד ע"ב ד"ה 'כד נפיק בהוא' מהגליון). **וכן אמר שמואל לשאול המלך כאשר הוא העלה אותו באוב "וה' סָר מֵעֶלְיָךְ" (שמואל א' כח, טז) כשכוונתו לצלם שסר ממנו. ואכן מיד למחרת שאול נהרג במלחמה** (ספר 'ציוני' לר' מנחם ציוני פרשת שלח לך על הפסוק 'סר צלם מעליהם' ד"ה אמנם יתכן).

גם על הרשעים יכולים הצדיקים להתבונן ולהבחין אם סר צלם ועומדים הם למות תוך כמה ימים, כפי שנרמז בפסוק "וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע וְהַתְּבוֹנְנֵת עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינְנוּ" (תהלים לו, ט), כלומר שעל ידי התבוננות הצדיקים על מקומו של הרשע שסר צלו הם יודעים כי "עוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע" היות שהוא לאבד "וְאֵינְנוּ" בעולם (לכך אריה' פרשת תולדות אות יט ד"ה ולפי זה נראה ל'). **וכמו שנאמר אצל המרגלים "וַיַּעֲלוּ עַד נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת הָאֶרֶץ וַיִּגִּדּוּ אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַלְתִּי בָא אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם ה'" (במדבר לב, טז), "נָתַן לָהֶם" נאמר בלשון עבר, לפי שה' יתברך כבר הסיר את הצלם מעל עמי הארץ ותשש כוחם וכאילו ישראל הלכו להילחם עם אנשים הנוטים למות, לכן נאמר שהארץ כבר ניתנה בידיהם** (הרמ"ד וואלי תלמיד חבר לרמח"ל פרשת מטות על הפסוק 'יראו את הארץ ויגיאו').

וזה נרמז גם במה שנאמר על אלימלך בעלה של נעמי "וַיִּלְךָ אִישׁ מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב" (רות א, א) **שהלך לו הצלם. לכן תכף בבואו ל"שָׂדֵי מוֹאָב" הוא מת שנאמר "וַיָּבֵאוּ שָׂדֵי מוֹאָב וַיִּהְיוּ שָׁם: וַיָּמָת אֶלְמִלְכָּה אִישׁ נַעֲמִי" (רות א, ב – ג)** (משבי נפשו' למחבר הבי"ח על השו"ע דף ח ע"א טור ב ד"ה ועי"ל שבא הכתוב). **וזה מה שאמרו יהושע וכלב לעם ישראל על אותם עמי הארץ הענקים והחזקים שראו בעת הליכתם לרגל בארץ ישראל "אֵךְ בַּה' אֶל תִּמְרְדוּ וְאִתֶּם אֶל תִּקְרְאוּ אֶת עַם הָאֶרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צֶלֶם מֵעֲלֵיהֶם וְה' אֲתַנּוּ אֵל תִּקְרְאוּ" (במדבר יד, ט), אמרו "לְחַמְנוּ הֵם" כשכוונתם כי עם ישראל יוכלו לנצח אותם בלי שום טרחה והם מזומנים בידם כמו 'לחם אפוי' שאין בו שום טרחה, שהרי כבר "סָר צֶלֶם" (לכך אריה' פרשת שלח לך אות יט ד"ה ועל זה תשובת כלב) **לגמרי, היות שהם נמצאים בתוך שלושים יום שלפני המוות ומוכנים למיתה** (מגלה צפונות' למחבר 'שבט מוסרי' חלק ג פרשת שלח לך ד"ה 'אך ראוי לדקדק' עם תיקון לפי ישער הכוונות' דרשי חג הסוכות דרוש ו).**

בשעת פטירתו של האדם נשמתו יוצאת ממנו ומתלבשת בצלם שלו (אור החמה' על זוהר פרשת תזריע דף מג ע"א ד"ה 'ובספרא דחרישין' מהרמ"ק) **והיא הולכת עם הצלם אל בית עולמו** (נשמת חיים' לר' מנשה בן ישראל מאמר ראשון פרק שלש עשרה) **שבועולם הבא** (הרמ"ד וואלי בראשית פרק א ד"ה 'ויברא אלקים את האדם בצלמו'). **ואם הנשמה חייבת אז היא מקבלת באמצעות הצלם עונש על מעשיה בגיהנום** (נשמת חיים' מאמר שלישי פרק אחד עשר ד"ה 'ואם תשאל קורא'). **וכן באמצעות הצלם מתראות הנשמות של בני האדם שמתו אל בני האדם החיים בארץ. ועל ידי הצלם גם הרוחות מספרות ומדברות זו עם זו לאחר מיתתן** (נשמת חיים' מאמר שלישי פרק אחד עשר ד"ה 'ואם תשאל קורא', נשמת חיים' מאמר ראשון פרק שלש עשרה), **כי הצלם הוא חלק אלוך ממעל המתקיים לעולם** (הרמ"ד וואלי בראשית פרק א ד"ה 'ויברא אלקים את האדם בצלמו') **"בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן"** (תהלים פט, ג).

<p>העלון גם להצילת יהוה בת ורדה רוזיטה הי"ד וכל בני משפחתה</p> <p>הפעת העלון השבע לזווג הנון בקרוב של ידיד נפשו של מחבר העלון</p> <p>שמואל בן אולנה הי"ד</p> <p>שה' יתברך יזכה אותו להקים בקרוב בית נאמן בישראל בזכות תמיכתו ועזרתו בהפצת העלון</p>	<p>הפעת העלון גם לימואתם שלימה של יעל בת שירה אושרת הי"ד</p> <p>עליה בת אסתר הי"ד</p> <p>יונתן בן שירה אושרת הי"ד</p> <p>אליהו בן שירה אושרת הי"ד</p>	<p>העלון גם לרפואה שלימה של מרים בת רבקה הי"ד</p> <p>אליהו בן אולנה הי"ד</p> <p>זכות ה' ימשיך בעלון עמוך לזמן לרפואה שלימה במרה"ה</p>	<p>העלון גם לרפואה שלימה של מרים בת רבקה הי"ד</p> <p>אליהו בן אולנה הי"ד</p> <p>זכות ה' ימשיך בעלון עמוך לזמן לרפואה שלימה במרה"ה</p>	<p>העלון גם לרפואה שלימה של מרים בת רבקה הי"ד</p> <p>אליהו בן אולנה הי"ד</p> <p>זכות ה' ימשיך בעלון עמוך לזמן לרפואה שלימה במרה"ה</p>	<p>העלון גם לרפואה שלימה של מרים בת רבקה הי"ד</p> <p>אליהו בן אולנה הי"ד</p> <p>זכות ה' ימשיך בעלון עמוך לזמן לרפואה שלימה במרה"ה</p>	<p>העלון גם לרפואה שלימה של מרים בת רבקה הי"ד</p> <p>אליהו בן אולנה הי"ד</p> <p>זכות ה' ימשיך בעלון עמוך לזמן לרפואה שלימה במרה"ה</p>
---	---	---	---	---	---	---

